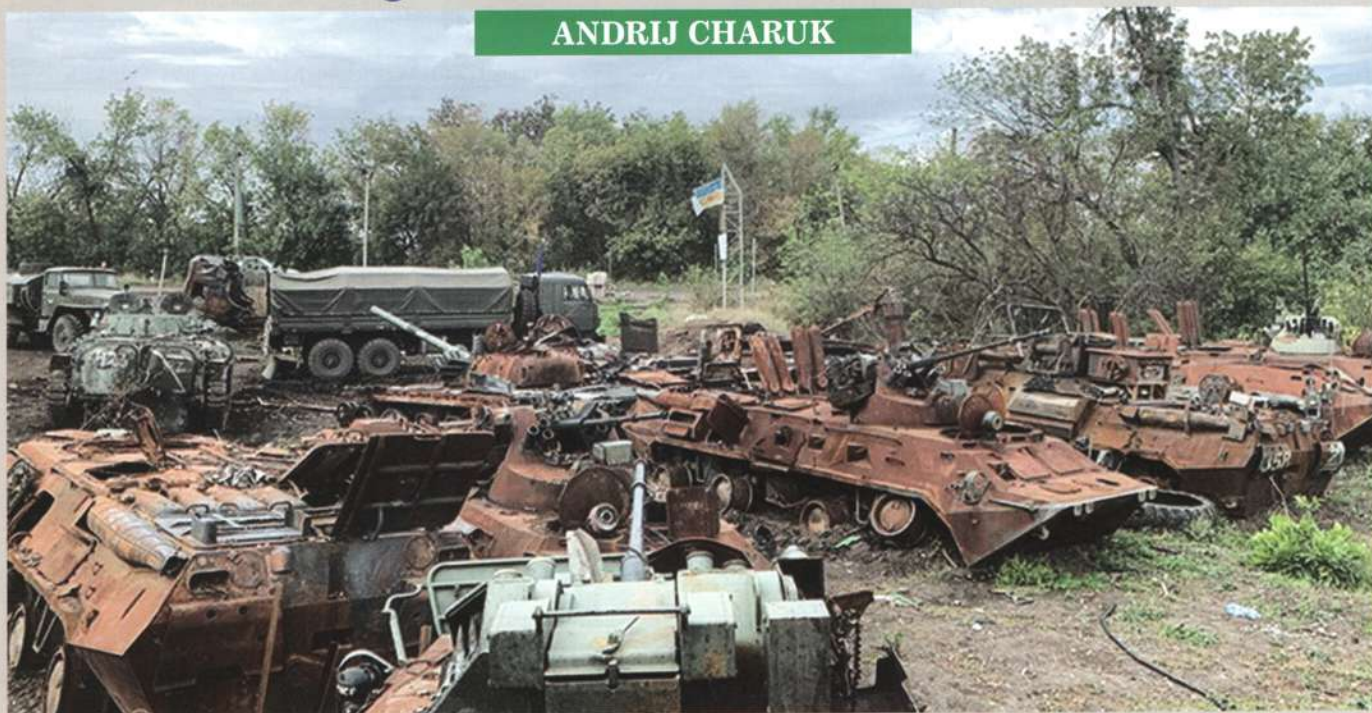

Ofensywa charkowska

ANDRIJ CHARUK

▲ Prócz odzyskania w zasadzie terytorium całego obwodu charkowskiego, w trakcie ofensywy wojska ukraińskie zadały duże straty osobowe i sprzętowe rosyjskiej armii.

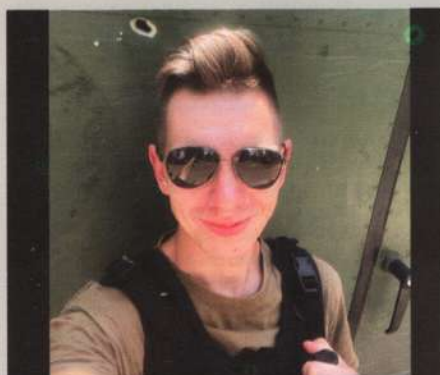
Pierwszy etap (6–12 września 2022 roku)

Siły Obronne Ukrainy przeprowadziły późnym latem i jesienią 2022 roku szereg operacji ofensywnych, wyzwalając znaczną część terytoriów okupowanych. Charkowska operacja ofensywna była jedną z kluczowych pod względem skali i znaczenia. W poniższym artykule autor skupia się na jej pierwszym etapie, który trwał od 6 do 12 września 2022 roku i zakończył się wyzwoleniem terytorium obwodu charkowskiego na zachód od rzeki Oskil.

Kilka słów należy powiedzieć o terminologii, którą będziemy się posługiwać. Przede wszystkim operacja ofensywna czy kontrofensywa? Oficjalny *Słownik terminów wojskowych i skrótów*, wydany przez Wojskowy Wydział Naukowy Sztabu Generalnego SZ Ukrainy,

Zjednoczonych zawiera bardziej szczegółową definicję kontrofensywy: „Kontrofensywa to zakrojony na szeroką skalę atak przeprowadzany przez siły obronne w celu przejęcia inicjatywy od strony atakującej”. W radzieckiej terminologii wojskowej stosowano

Obecna wojna rosyjsko-ukraińska stała się zjawiskiem bez precedensu w historii wojskowości ostatnich dziesięcioleci. Po raz pierwszy od czasów II wojny światowej w Europie doszło do działań wojennych na pełną skalę z udziałem znacznych mas wojsk i użyciem wszystkich rodzajów broni konwencjonalnej. Dzięki umiejętnym działaniom Sił Zbrojnych Ukrainy i heroicznemu oporowi całego narodu, a także wsparciu zagranicznych sojuszników, udało się osiągnąć punkt zwrotny w działaniach wojennych.

Świętej pamięci mojego Syna,
Tarasa Charuka,
porucznika służby medycznej
14. Samodzielnej Brygady
Zmechanizowanej, poległego
na polu walki na kierunku
charkowskim 30 sierpnia 2022 roku.

ny, podaje następującą definicję: „Operacja ofensywna (kontrofensywa) – zespół skoordynowanych i wzajemnie powiązanych celów, zadaniami, miejscem i czasem jednoczesnych lub następujących po sobie ofensywnych (kontrofensywnych), obronnych działań bojowych, uderzeń i manewrów [...], które są prowadzone według jednego planu pod kierownictwem dowódcy z celem pokonania zgrupowania wojsk (sił) broniącego się wroga, opanowania ważnych obszarów terenu (rubieży, obiektów) i stworzenia dogodnych warunków do dalszych działań”. Jednocześnie słownik terminów i skrótów Departamentu Obrony Stanów

podobną definicję: „Kontrofensywa, specjalny rodzaj ofensywy, do której wchodzi broń i siły wojska podczas lub tuż po odparciu ofensywy wroga”. Opierając się na tych definicjach, zdaniem autora operację charkowską należy nazwać ofensywą, a nie kontrofensywą, ponieważ w momencie jej rozpoczęcia wojska rosyjskie w tym rejonie utraciły już inicjatywę po wygranej przez Siły Zbrojne Ukrainy bitwie o Charków i nie prowadziły działań ofensywnych, będąc faktycznie w defensywie.

Operacja charkowska trwała dość długo. Jednocześnie wyraźnie można wyróżnić jej pierwszy etap, który trwał od 6 do 12 wrze-

▲ Pod koniec sierpnia 2022 roku opinia publiczna skupiona była na południu, na ukraińskich próbach odzyskania prawobrzeżnej części Dniepru i obwodu chersońskiego. W tym czasie na drugim krańcu frontu, na północy, wojska ukraińskie szykowały się do ofensywy charkowskiej. Na mapie linia frontu na dzień 31 sierpnia 2022 roku.

śnia i polegał na wyzwoleniu miast Bałaklija, Iziurno, Wowczańsk i Kupiańsk, z wyjściem na rzekę Oskil. Ten etap nazywa się operacją bałaklijską lub ofensywą bałaklijsko-kupiańską. Tym samym, zdaniem autora, terminy „pierwszy etap charkowskiej operacji ofensywnej” lub „bałaklijsko-kupiańska operacja ofensywna” mogą być używane jako synonimy dla określenia działań bojowych w obwodzie charkowskim w podanym okresie.

WARUNKI WSTĘPNE OPERACJI

Walki na terytorium obwodu charkowskiego rozgorzały od pierwszych godzin rosyjskiej pełnoskalowej inwazji 24 lutego 2022 roku. Kierownictwo wojskowe i polityczne kraju agresora uznało Charków za jeden z głównych celów inwazji – duże miasto przemysłowe ze znacznym udziałem ludności rosyjskojęzycznej (a ponadto położone niemal przy granicy z Federacją Rosyjską) wydawało się doskonałym kandydatem na „stolicę” kolejnej „republiki ludowej”. Jednak ze względu na opór Sił Zbrojnych Ukrainy i ludności plan ten legł w gruzach. W trzeciej dekadzie kwietnia wojska ukraińskie rozpoczęły ofensywę, powoli, ale systematycznie spychając wroga na północ, w stronę granicy rosyjsko-

-ukraińskiej. W połowie czerwca 2022 roku ustabilizowała się linia frontu w obwodzie charkowskim. Duża jego część pozostawała pod kontrolą okupantów, w tym ważny węzeł komunikacyjny Kupiańsk i miasto Iziurno, ale nie było już bezpośredniego zagrożenia okupacją Charkowa, chociaż miasto nadal cierpiało z powodu chaotycznych ostrzałów rosyjskich.

Według stanu na początek września 2022 roku, front w obwodzie charkowskim przechodził w przybliżeniu od miejscowości Uda do Ternowej w kierunku południowo-wschodnim (w pewnej odległości od granicy państwowej Ukrainy), a następnie schodził niemal dokładnie na południe aż do miasta Iziurno i granicy z obwodem donieckim (z wybrzuszeniem na poziomie Kupiańska). Teren jest tu leśno-stepowy, a na wschodzie i południu regionu – stepowy, to pofalowana równina o lekkim nachyleniu w kierunku południowo-zachodnim i południowo-wschodnim. Terytorium, na którym miały miejsce opisane działania bojowe, charakteryzuje się niewielką powierzchnią lasów i występowaniem przeszkód wodnych, w szczególności rzek Doniec i Oskil (ze Zbiornikiem Czernowoskijskim), które płyną z północy na południe i stanowią mogą dogodną linię dla organizacji obrony.

Wschodnia część obwodu charkowskiego była jednym z najbardziej oczywistych obszarów przewidywanej ofensywy ukraińskiej w kampanii jesiennej (obok prawobrzeżnej części obwodu chersońskiego). Oprócz

▼ Flaga ukraińska powiewa nad Bałakliją. 8 września 2022 roku. Miasto było najważniejszym punktem rosyjskiego oporu w pierwszych dniach ukraińskiej ofensywy.

dążenia do wyzwolenia okupowanego terytorium, dodatkowym argumentem przemawiającym za zorganizowaniem operacji ofensywnej w obwodzie charkowskim była możliwość poważnego zakłócenia logistyki okupantów poprzez przecięcie głównej linii

▲ Charakterystycznym elementem ukraińskich działań była duża dynamika, do czego wykorzystano grupy rajdowe wyposażone między innymi w kołowe *Bushmastery* (na zdjęciu) czy HMMWV.

kolejowej Wałujki – Kupiańsk. Jest ona dwutorową, zelektryfikowaną linią o dużej przepustowości i dobrze wyposażonej lokomotywowni w Kupiańsku. Kontrola tego szlaku (oraz jego przedłużenia do Łymanu, Gorłówki i Iłowajska) umożliwiła Rosjanom zaopatrzenie najkrótszą drogą wojsk okupacyjnych w Donbasie i w razie potrzeby manewrowanie siłami między różnymi odcinkami frontu. Mniej ważna jest linia Kupiańsk – Wowczańsk (z kontynuacją do Biełgorodu), która jest jednotorowa i nieelektryfikowana. Powrót tych linii wraz ze stacją węzłową Kupiańsk pod kontrolę ukraińską znacznie utrudniłby rosyjskiemu dowództwu rozwiązywanie zadań logistycznych i stworzyłby warunki do dalszego wyzwalań okupowanych terytoriów.

Analizując przygotowanie strony ukraińskiej do operacji ofensywnej w Charkowie, zwróćmy uwagę na przemyślanie zorganizowaną i skuteczną kampanię dezinformacyjną wroga. 11 lipca 2022 roku minister obrony Ołeksij Reznikow poinformował środki masowego przekazu o zarządzeniu Prezydenta Ukrainy „zwrotu okupowanych obszarów wybrzeża Morza Czarnego, ważnych dla gospodarki Ukrainy”. Minister obrony podkreślił, że w celu wykonania tego polecenia zwrócił się do partnerów w wielu krajach o pozyskanie nowoczesnej broni. Charakterystyczne jest, że zachodni analitycy od razu zwrócili uwagę na demonstracyjny charakter tego komunikatu – „jeżeli Rosja poważnie potraktuje groźbę ukraińskiej kontrofensywy na południu, może to wpłynąć na działania sił rosyjskich na wschodzie Ukrainy i odwrócić uwagę od dalszych działań ukraińskich w tym kierunku”.

Jednak główny adresat – rosyjskie kierownictwo wojskowe i polityczne – potraktował te wypowiedzi dość poważnie. Dodatkowym argumentem przemawiającym za tym, że Siły Zbrojne Ukrainy przygotowują zakrojoną na szeroką skalę ofensywę właśnie na południu, były rozpoczęte 30 sierpnia ataki na pozycje wroga w obwodzie chersońskim (oprócz systematycznych ostrzałów linii zaopatrzenia, które były prowadzone przez wojska ukraińskie od końca maja).

Reagując na to zagrożenie, Rosjanie rozpoczęli przerzucanie w kierunku chersońskim części oddziałów 1. Gwardyjskiej Armii Pancerniej, która wcześniej operowała w obwodzie charkowskim. W szczególności dotyczyło to 147. pułku artylerii samobieżnej

ze składu 2. Dywizji Strzelców Zmotoryzowanych (DSZmot.). Główne siły tej armii pozostały w rejonie Iziumu – były to batalionowe grupy bojowe (bgb) z 2. DSZmot., 4. i 47. Dywizji Pancernych, 27. Samodzielnej Brygady Strzelców Zmotoryzowanych (SBSZmot.), wzmocnione przez 288. Brygadę Artylerii i inne jednostki. Jednak te bgb były w dużej mierze uszczuplone (często ich liczebność faktycznie nie przekraczała kompanii), o niskim morale i stanie psychicznym personelu oraz znacznym udziale niesprawnego sprzętu. Podobnie było z jednostkami 20. Armii – 3. i 144. DSZmot. Jednostki 2. Korpusu Armijnego (AK) przeniesione do rezerwy miały jeszcze niższe morale, gdyż były obsadzone zmobilizowanymi siłami rezerwowymi z okupowanych terenów obwodu ługańskiego. Wśród tych żołnierzy doszło do jawnych buntów z żądaniem „wypuszczenia ich do domu” i oskarżeniem dowódców o grabieżę. Ponadto jednostki Rosgwardii, które z definicji nie były przeznaczone do działań bojowych przeciwko regularnym wojskom i praktycznie nie miały ciężkiego uzbrojenia, zostały wysunięte na pozycje przednie. Konsekwencją ukraińskiej kampanii dezinformacyjnej było wzmocnienie rosyjskiej obrony w obwodzie chersońskim poprzez „drenaż” personelu i sprzętu z innych stref frontu (m.in. z obwodu charkowskiego).

Tym samym w obwodzie charkowskim na początku września 2022 roku stworzono dogodne warunki dla wojsk ukraińskich do przeprowadzenia operacji ofensywnej. Jej zadaniami miały być:

- 1) zmniejszenie rosyjskiego zagrożenia dla Charkowa;
- 2) stworzenie zagrożenia dla wojsk rosyjskich w rejonie Łymanu, Jampilu, co z kolei powinno osłabić nacisk nieprzyjaciela

▼ Żołnierze 1. batalionu zmechanizowanego 92. SBZmech na dachu urzędu miejskiego wyzwolonego Kupiańska.

PRZEBIEG OFENSYWY

Jako pierwszy cel ofensywy, która rozpoczęła się 6 września 2022 roku, ukraińskie dowództwo wskazało miasto Bałaklija – ważny węzeł komunikacyjny na południu obwodu charkowskiego, położony na lewym brzegu rzeki Doniec (ukr. Siwerśkyj Donec). Jego wyzwolenie stworzyłoby dogodne warunki do rozwoju ofensywy na Kupiańsk. Główny cios został zadany na północ od miasta, w rejonie wsi Werbiwka. Wojska ukraińskie zepchnęły

i H26 stworzyło warunki do dalszego posuwania się na południe (do Iziumu) i na wschód (do Kupiańska).

Już w pierwszych dniach operacji ujawniła się specyfika działań ofensywnych wojsk ukraińskich. W rejonie Bałakliji, wykorzystując przewagę ogniową i szybkość działania, ukraińskie jednostki pancerne i zmechanizowane przedarły się przez rozciągniętą obronę wroga, po czym do przełamania zostały wprowadzone lekkie grupy mobilne. Uczestnik rajdu,

na wojska ukraińskie w rejonie Słowiarska i Kramatorska;

3) stworzenie warunków do wyzwolenia północno-zachodniej części obwodu ługańskiego;

4) wywieranie demoralizującego wpływu na wroga;

5) dalsza dezorganizacja dowództwa rosyjskiego, zmuszonego do rozwiązania problemu optymalnego wykorzystania niewystarczających środków.

Do udziału w operacji dowództwo ukraińskie skierowało siły: 92. Samodzielnej Brygady Zmechanizowanej (SBZmech.), 25. Samodzielnej Brygady Powietrznodesantowej (SBPD), 80. Samodzielnej Brygady Desantowo-Szturmowej (SBDSz.), batalionowe grupy bojowe z 14. SBZmech. oraz 3. i 4. Samodzielnych Brygad Pancernych (SBPanc.). Większość z tych jednostek była „stara”, utworzona na długo przed rozpoczęciem rosyjskiej inwazji na pełną skalę, z doświadczonym personelem. Wyjątkiem były obie brygady pancerne, które wchodziły w skład Korpusu Rezerwy, ale i one zdobyły od wiosny 2022 roku spore doświadczenie bojowe. Jednostki te zostały uzupełnione przez bgb 4. Brygady Operacyjnej i 15. Samodzielnego Pułku Gwardii Narodowej Ukrainy, a także szereg jednostek specjalnych: grupy taktyczne Samodzielnego Centrum Operacji Specjalnych „Wschód” i Samodzielnego Centrum Operacji Specjalnych „Zachód”, Jednostkę „Kraken” Głównego Departamentu Wywiadu, 518. Batalion „Dziki Pole” 1. Samodzielnej Brygady Specjalnej czy Centrum Operacji Specjalnych „A” Służby Bezpieczeństwa Ukrainy.

Charakterystyczną cechą charkowskiej operacji ofensywnej było powszechne użycie broni i sprzętu wojskowego przekazanego przez sojuszników Ukrainy. W szczególności chodzi tu o przekazane przez Polskę czołgi T-72M1 i zmodernizowane T-72M1R, gąsienicowe transportery opancerzone M113G4DK i M113A54 (odpowiednio z Danii i Australii), francuskie kołowe transportery opancerzone VAB, tureckie *Kirpi*, a także zmodernizowane gąsienicowe transportery opancerzone MT-LB z bezałogowymi modułami bojowymi *Serdar* produkcji tureckiej. Mobilne grupy rajdowe, wraz z samochodami HMMWV i różnego rodzaju półciężarówkami, używały kołowych pojazdów opancerzonych *Bushmaster* (australijskich) i *MaxxPro* (amerykańskich), rzadziej – brytyjskich lekkich gąsienicowych transporterów opancerzonych *Spartan*. Grupy wsparcia artyleryjskiego korzystały z dział samobieżnych *Krab* (produkcji polskiej), PzH2000 (dostarczonych przez Niemcy i Holandię) i M109A3GN (eks-norweskich), a także wyrzutni rakietowych M142 HIMARS i M270 MLRS.

Kolumna pancerna wojsk ukraińskich prowadzona przez pojazd rozminowania przebudowany z czołgu T-64B.

wroga z powrotem na lewy (północny) brzeg rzek Siwerśkyj Donec i Środkowa Bałaklija i tego samego dnia wkroczyły do Werbiwki. Rosjanie zaczęli przenosić tam rezerwy, a ich środki masowego przekazu wyrażały obawy, że atak ten ma na celu odcięcie sił rosyjskich od Iziumu i zepchnięcie ich na terytorium obwodu ługańskiego. Do końca 7 września wojska ukraińskie posunęły się 20 km w głąb terytorium kontrolowanego przez wroga i uwolniły terytorium o powierzchni 400 km².

Sytuacja na koniec dnia 7 września wyglądała następująco: wojska ukraińskie posuwały się na południowy wschód drogami E40 i H26, w kierunku odpowiednio na Izium i Kupiańsk, a także na północny wschód wzdłuż T210 z Bałakliji, Werbiwki, Jakowenkowe, Wołochow Jaru (na skrzyżowaniu dróg T2210 i E40) oraz w kierunku Szewczenki (na skrzyżowaniu dróg T2210 i H26). Wyłonił się obraz operacyjnego okrążenia Bałakliji ze stacjonującymi w tym mieście wojskami wroga (głównie jednostkami Rosgwardii). Objęcie kontroli nad drogami T2210, E40

starszy porucznik 80. SBDSz. Maksym Bugel tak opowiada o tych wydarzeniach: „Po tym, jak 25. i 92. Brygady przełamały nam korytarz 6 września, ruszyliśmy w rajd. W ciągu dwóch dni przejechaliśmy ponad 150 km za liniami wroga. Na trasie natarcia zorganizowano zasadzki, niszcząc żywą siłę i sprzęt nieprzyjaciela, i rankiem 8 września dotarliśmy do wsi Seńkowe. Następnie kontynuowaliśmy pomyślną realizację powierzonych zadań”. Dowódca 80. SBDSz. płk Ihor Skybiuk wskazuje, że brygadzie powierzono dwa zadania: głównym było wyzwolenie miasta Izium, a drugorzędym zadaniem było utworzenie (wraz z innymi jednostkami) pierścienia okrążenia wokół zgrupowania wojsk wroga w okolicach tego miasta.

W pierwszych dniach operacji ukraińscy urzędnicy powstrzymali się od ogłoszenia sukcesu charkowskiej ofensywy. Dopiero wieczorem 8 września, podczas odprawy przedstawicieli sił bezpieczeństwa i obrony Ukrainy, zastępca szefa Głównego Oddziału Operacyjnego Sztabu Generalnego SZ Ukrai-

▶ Wojskom atakującym zapewniono odpowiedniej jakości wsparcie ogniowe, na zdjęciu przemykają dostarczone z Polski armato-haubice Krab kal. 155 mm.

ny, generał brygady Ołeksij Gromow, poinformował, że na kierunku charkowskim jednostki SZ Ukrainy przedarły się przez obronę wroga i weszły na głębokość 50 km. Wyzwolono ponad 20 osad, w których trwać miały operacje oczyszczania. Charakterystycznym było, że generał Gromow w swoim wystąpieniu wskazał, że działania SZ Ukrainy na kierunku Charkowa odbywały się „w ramach operacji obronnej”. Odpowiednie informacje pojawiły się także w porannym raporcie operacyjnym Sztabu Generalnego SZ Ukrainy z dnia 9 września.

Już 8 września nastąpił punkt zwrotny w działaniach bojowych. Wojska ukraińskie wyzwoliły Bałakliję, co oficjalnie potwierdził prezydent Wł. Zełenski. 80. SBDSz. posuwała się w kierunku południowo-wschodnim do Iziumu, podczas gdy inne jednostki posuwały się w kierunku wschodnim do Kupiańska. Wojska ukraińskie zbliżyły się do miasta na odległość 15 km, dzięki czemu mogły ostrzelać artylerią wroga cele w rejonie kupiańskim. Szef administracji okupacyjnej obwodu charkowskiego wezwał wszystkich miesz-

kańców terenów okupowanych do ewakuacji do Federacji Rosyjskiej. Sama administracja okupacyjna obwodu została przeniesiona z Kupiańska do Wowczańska (na północy obwodu charkowskiego, w pobliżu granicy z Federacją Rosyjską).

Od 9 września sytuacja w pobliżu miasta Iziumu stała się dla Rosjan krytyczna. Zgrupowanie rosyjskie zostało wciśnięte między pozycje wojsk ukraińskich na zachodzie i południu oraz Zbiornik Czerwonoooskiłski na wschodzie. Gdy w wyniku ofensywy z rejonu Bałaklija jednostki ukraińskie zbliżyły się do Iziumu od północy, nieprzyjacielskiej grupie zagroziło okrążenie. Rosyjskie dowództwo próbowało przerzucić tam rezerwy, wykorzystując w szczególności ciężkie śmigłowce transportowe Mi-26 (oprócz personelu przewoziły również pojazdy opancerzone). Działania te miały jednak w większości charakter demonstracyjny i zdaniem autora miały na celu uspokojenie rosyjskiej opinii publicznej – że dowództwo robi wszystko, co możliwe, aby uratować garnizony w Iziumie i Kupiańsku. W rzeczywistości Rosjanie

nie mieli wystarczających rezerw w rejonie ukraińskiej ofensywy. 9 września jednostki ukraińskie dotarły do zachodniego brzegu Zbiornika Czerwonoooskiłskiego w pobliżu wsi Seńkowe (25 km na południe od Kupiańska). Zintensyfikowano działania ofensywne w kierunku Wowczańska, gdzie wojska ukraińskie posuwały się przez Wielki Burluk (42 km na północny zachód od Kupiańska). Jednocześnie siły ukraińskie zintensyfikowały ataki w okolicach Łymana (na południe od Iziumu, w obwodzie donieckim). W ten sposób ukraińskie dowództwo próbowało nie dopuścić do przerzutu posiłków z tego rejonu do Iziumu – i całkiem skutecznie. Aby zablokować ruch wojsk rosyjskich z zaplecza (w szczególności w rejonie Łymana), zastosowano zdalne minowanie z minami przeciwpancernymi AT-2 przy użyciu wyrzutni rakietowych MARS (niemiecka wersja MLRS). Z drugiej strony manewry wojsk ukraińskich ułatwiała przemyślane wsparcie inżynieryjne wszelkimi dostępnymi środkami – np. zdobyty na Rosjanach ciężki most zmechanizowany TMM-3M2 wykorzystano do stworzenia przeprawy przez rzekę Osił w pobliżu Iziumu.

Według sprawozdania Sztabu Generalnego SZ Ukrainy z godziny 6 rano 10 września ponad 1000 km² terytorium zostało uwolnionych od okupantów. Na niektórych kierunkach jednostki ukraińskie wybiły klin w obronie wroga na głębokość do 50 km. Ponad trzydzieści osad tymczasowo zajętych przez rosyjskich najeźdźców w obwodzie charkowskim zostało wyzwolonych. Tego samego dnia pododdziały 92. SBZmech. wkroczyły do okupowanego od 27 lutego 2022 roku Kupiańska i podniosły nad miastem ukraińską flagę.

Wieczorem 10 września Ministerstwo Obrony Federacji Rosyjskiej ogłosiło wycofa-

▶ Próbuąc utrzymać stabilność obrony, wojska rosyjskie komunikowały kierowanie wsparcia, w tym przerzut sił wzmocnienia ciężkimi śmigłowcami transportowymi Mi-26.

▲ Po dojściu do rzeki Oskół, wojska ukraińskie stanęły przed zadaniem sforsowania przeszkody wodnej.

nie swoich wojsk z okręgów Bałaklija i Izium. Jak zwykle w takich przypadkach rosyjscy propagandziści przedstawili to nie jako odwrót, ale jako „przegrupowanie... w celu zwiększenia wysiłków na kierunku donieckim”. Wobec udanych działań ofensywnych wojsk ukraińskich decyzja o wycofaniu okazała się jednak spóźniona, a szereg jednostek rosyjskich znalazło się w trudnej sytuacji. W szczególności jednostki 3. DSZmot. zostały pozostawione bez środków wsparcia, a wśród personelu szerzyły się nastroje paniki. Były takie sytuacje, jak ta, która została odzwierciedlona w podsumowaniu Sztabu Generalnego SZ Ukrainy z dnia 11 września: „około 150 żołnierzy Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej wyjechało w konwoju z Borszczowej i Artemiwki z obwodu charkowskiego dwoma autobusami, jedną ciężarówką i 19 skradzionymi samochodami prywatnymi”. 12 września na porannej odprawie odnotowano, że „w ciągu ostatniego dnia okupanci zabrali mienie i pojazdy, zrabowali mieszkańcom z osiedli Wielki Burluk i Dworiczna obwodu charkowskiego”. W końcu twierdzenie o zorganizowanym „przegrupowaniu” zaprzeczowało ogromnej liczbie trofeów zdobytych przez siły ukraińskie. Według różnych szacunków, od 6 do 12 września w obwodzie charkowskim zdobyto od 100 do ponad 300 pojazdów opancerzonych (w większości w dobrym stanie), nie wspominając o innych trofeach. Szczególnie cennymi zdobyczami były przechwycony w idealnym stanie radar artyleryjski *Zoopark-1M* czy komplet bezzałogowego statku powietrznego *Orlan-10* wraz z naziemną stacją kontroli i dokumentacją techniczną.

Źródła rosyjskie już 10 września twierdziły, że przerzut posiłków w rejon ukraińskiej ofensywy jest prowadzony wyłącznie w celu zapewnienia odwrotu zgrupowania rosyj-

▲ Na sprzęcie własnym i zdobyczym wojska ukraińskie w celach szybkiej identyfikacji nanosiły charakterystyczne oznaczenia „+”.

skiego z rejonu Izium na lewy brzeg rzeki Oskół. Te same źródła wskazywały, że ofensywę jednostek Sił Zbrojnych Ukrainy w kierunku Wielkiego Burluku ułatwił brak ciągłej linii obrony ze strony Rosjan. Ukraińskie grupy mobilne przeniknęły przez luki między umocnieniami połowymi wroga, a garnizony tych ostatnich zostały zmuszone do odwrotu pod groźbą okrążenia. 10 września wojska ukraińskie wyzwoliły Wielki Burluk, a następnego dnia wieś Kozacza Łopan, położoną na północy obwodu charkowskiego, w pobliżu granicy z Federacją Rosyjską. W ten sposób charkowska operacja ofensywna rozprzestrzeniła się nie tylko na południową i wschodnią, ale także na północną część obwodu charkowskiego.

12 września dowództwo Wojsk Desantowo-szturmowych SZ Ukrainy poinformowało, że „w osadach Kamianka, Bogorodyczne, Izium, Oskół i innych spadochroniarze podnieśli flagi państwowe”. Wieś Bogorodyczne (na południowy wschód od Iziumu) jest tu szczególnie ważna, ponieważ nie leży w obwodzie charkowskim, ale w obwodzie do-

nieckim. Charkowska ofensywa rozwijała się pomyślnie, a 12 września wyzwolone zostało miasto Swiatohirsk (również w obwodzie donieckim).

PODSUMOWANIE

Można stwierdzić, że pierwszy etap charkowskiej operacji ofensywnej zakończył się 12 września 2022 roku. W wyniku siedmiu dni walk wojska ukraińskie wyzwoliły całą okupowaną część obwodu charkowskiego na zachód od rzeki Oskół. Ponadto zdobyto kilka przyczółków na wschodnim brzegu tej rzeki, co przyczyniło się do pomyślnego rozwoju działań ofensywnych. Wyzwolono ważne węzły komunikacyjne: Bałakliję, Kupiańsk, Izium, Wowczańsk i odcięto kluczowe szlaki zaopatrzeniowe wrogiemu zgrupowania donieckiego.

Włoscy analitycy, P. Batacchi i A. Mottoła, wyróżnili następujące główne czynniki sukcesu ukraińskiej ofensywy: artyleria dalekiego zasięgu; działania mobilnych grup rajdowych; działania lotnictwa; działania oddziałów zmechanizowanych i pancernych; „parasol” przeciwlotniczy; koordynacja działań wszystkich elementów. Chociaż zasadniczo zgodzić się należy z takimi wnioskami,

▲ O ile na przejście kontroli nad Chersoniem Ukraińcy musieli jeszcze poczekać, to na północy w kilkanaście wrześniowych dni udało się uzyskać duży progres, co widać choćby porównując mapy z 31 sierpnia i 22 września 2022 roku. Mapy: Ministerstwo Obrony Wielkiej Brytanii

autor uważa jednak za konieczne wprowadzenie pewnych wyjaśnień. Przede wszystkim dotyczy to działań lotniczych. Ocena tego czynnika jest dość trudna, ponieważ oficjalne meldunki Sztabu Generalnego SZ Ukrainy zawierają jedynie łączną liczbę uderzeń na cele wroga, zadanych przez lotnictwo w każdym dniu – bez podziału na kierunki. Dlatego skorzastać należy z analizy danych pośrednich. Straty lotnicze mogą do pewnego stopnia służyć jako wskaźnik intensywności działań wo-

jennych. Dziennikarz magazynu „Lotnictwo”, Marcin Strembski, podsumował informacje o stratach lotnictwa ukraińskiego i rosyjskiego na podstawie analizy źródeł oficjalnych i nieoficjalnych. Według rosyjskich informacji okupanci od 6 do 12 września włącznie zestrzelili sześć ukraińskich samolotów (wszystkie na południu, nad obwodem chersońskim i mikołajowskim) oraz jeden śmigłowiec (nad obwodem donieckim). W tym okresie strona ukraińska potwierdziła utratę tylko jednego samolotu szturmowego Su-25, zestrzelonego przez wrogi myśliwiec 7 września 2022 roku nad obwodem mikołajowskim. Na podstawie tych danych można przypuszczać, że aktywność lotnictwa ukraińskiego na kierunku charkowskim była niewielka – w przeciwnym

razie „zestrzelone” ukraińskie samoloty i śmigłowce nieuchronnie pojawiłyby się w meldunkach strony rosyjskiej. Ale stwierdzenie włoskich ekspertów o skuteczności ukraińskiej obrony przeciwlotniczej należy uznać za w pełni uzasadnione. W szczególności 7 września w pobliżu Wołochowa Jaru żołnierze 92. SBZmech. z ręcznego zestawu rakietowego zestrzelili mieli rosyjski samolot szturmowy Su-25SM, co potwierdziło odkrycie wraku tej maszyny. Tego samego dnia przeciwlotnicy 80. SBDSz. zestrzelili śmigłowiec szturmowy Mi-24 (lub Mi-35M).

Pierwszy etap charkowskiej ofensywy został nienagannie zaplanowany i przeprowadzony. Ukraińskiemu dowództwu udało się wprowadzić przeciwnika w błąd co do swoich zamiarów, zmuszając go do przerzucenia części wojsk z obwodu charkowskiego do obwodu chersońskiego. Sama ofensywa opierała się na ścisłym współdziałaniu jednostek ciężkich (pancernych i zmechanizowanych) z lekkimi zmotoryzowanymi grupami rajdowymi przy aktywnym wsparciu artylerii dalekiego zasięgu i systemów rakietowych. To połączenie wysiłków pozwoliło ukraińskiemu wojsku osiągnąć znaczący sukces w krótkim czasie. ■

Fotografie: MO Ukrainy, MO Wielkiej Brytanii, archiwum redakcji, archiwum autora.

◀ Symboliczne podniesienie flagi Ukrainy w Izium, jeszcze niedawno zaplecze uderzeniowych formacji rosyjskich, próbujących wejść w głąb obwodu donieckiego.